

ISSN 2076-5908
INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL
ICV 2015:45.87

ВІСНИК ЧЕРКАСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

№ 3. 2017

Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
Черкаси – 2017

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

ISSN 2076-5908

**ВІСНИК
ЧЕРКАСЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія
ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Виходить 4 рази на рік
Заснований у березні 1997 року

№ 3. 2017

Черкаси – 2017

ЗМІСТ

Історіографія

- Халхунов С. О.** Дослідження військової політики Центральної Ради в працях істориків української діаспори 1920–1930-х років 5
- Івангородський К. В.** Балтська проблематика в концепції східнослов'янського етногенезу Валентина Седова 13

Історична антропологія

- Темченко А. І.** Екскурс у міфологію рахування: семеричні цикли в лікувально-магічних практиках східних слов'ян 26
- Нетребенко Т. В.** Захист жіночих прав у господарсько-побутовому вимірі в Україні (X – XVI ст.) 33
- Ковбасюк С. А.** «Infirmiogi vasculo»: особливості рецепції середньовічної мізогії в Північному Гуманізмі 39
- Котляров П. М.** Німецька школа напередодні Реформації та спроби її реформування 46
- Василенко В. М.** Професорська корпорація Київського університету Св. Володимира у соціокультурному просторі міста XIX століття 51
- Драч О. О.** «Трудове життя дало Вам учену славу»: Олександра Яківна Єфименко – науковиця модерної доби 54
- Срібняк І. В.** Умови перебування та культурно-освітня діяльність інтернованих вояків-українців у таборі Ланцут, Польща (січень – серпень 1921) у світлі архівних документів 63
- Платмір Я.Л.** Творчість Винниченка як репрезентація інтелектуальних уявлень про українське селянство Наддніпрянщини рубежу XIX–XX ст. 72
- Шпак М.О.** Полемічне питання історії Шоа в Болгарії: кому належить роль рятівника. 78

Поденко В. П. Українська національна самоідентичність: алгоритми становлення в умовах глобалізаційних процесів	85
Брайчевська О. А., Ковальчук Ю. О. Особливості зовнішньої політики Швеції в умовах сучасної геополітичної ситуації	90
Саган Г. В. Актуалізація «русинського питання» в Хорватії на початку XXI ст.: витоки та наслідки	99

Історія України

Парамонова О. С. Правове регулювання медичної діяльності на українських землях у X–XIX ст.	107
Ейдель Є. М. Меч князя Подільського Спитка з Мельштина (? – 1399) із зібрання «The Feldman family museum»	116
Силка О. З. Громадські об'єднання українського села наприкінці XIX – на початку XX ст.: до постановки проблеми	122
Левицька Н. М., Береговий С. І. Репресована наука та освіта України (у контексті епохи 1920-х – 1930-х років)	128
Кульбашна О. А. Розвиток законодавства України про працю впродовж 1991 – 2000 років	135

Рецензії та огляди

Синявська Л. І. Скрипник А. Ю. Російський військовий чинник у суспільно-політичному та економічному розвитку Правобережної України (1792–1865 рр.). – Кам'янець-Подільський: Вид. ФОП Зволейко Д. Г., 2016. – 612 с.	144
Contents	147

Podenko Viktor, PhD student of National University of Food Technologies, Department of Ukrainian Country Studies,

e-mail: podenko@ukr.net

UKRAINIAN NATIONAL SELF-IDENTITY: FORMATION ALGORITHMS IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION PROCESSES

***Abstract. Introduction.** The integration of our country into international educational space is connected with some qualitative and competitive changes in national educational system. Ethnic factors dominated in citizens' identification before the 21st century, today economic factors are clearly more important in this process. A significant increase in the mobility of young people increases the pace of changing of the place of residence, what leads to a focus on the formation of private interests instead of creating ties with rights and responsibilities towards certain nations. For many nation states, this development creates certain threats to their future development.*

The purpose of this research is to determine the key trends and changes in socioeconomic and cultural aspects of national identity with the goal to improve the security of nation states and to strengthen their competitiveness.

The research tasks are: to characterize the main approaches to determining nation's identity; to analyze the main economic, social, cultural criteria of national identity; to analyze the conducted survey concerning the key points of Ukrainians' national identity; to offer approaches to national identity shaping based not only on cultural and political, but also economic and social values.

Results. The main criteria for the identification of a person with a particular nation are not only cultural, but also political, social and economic. In the context of globalization, the role of socioeconomic factors associated with the identification of a person with a group is clearly increasing, especially the role of public resources needed for economic development and the complicity in the use and management of these resources. A person needs self-identification to become a member of a social group for reproduction, for the use and protection of resources of the social groups' development and for the protection of vital interests that people cannot provide them or with the family. It is important for people to acquire a social role in the society through which they identify themselves with the rest of the nation.

Originality. In terms of urbanization, the global redistribution of ownership and the increasing mobility of young people causes a threat to the common value system of the society and thus to the common identity. Therefore, the state should support the creation of a new system of values, preferably based on the development of cultural practices, ideology and joint management of people.

Conclusion. The problem of Ukrainian national identity formation in the conditions of various historical globalization factors has been considered. The concept of national identity and the Ukrainian national idea has been discussed. The article is devoted one of the urgent problems of historical Soviet and post-Soviet influence period to preserve Ukrainian national identity.

Key words. Globalization, globalization process, national self-identity, Ukrainian national idea.

Одержано редакцією 10.04.2017

Прийнято до публікації 31.05.2017

УДК 327(485):341.214

БРАЙЧЕВСЬКА Олена Андріївна,
кандидат історичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та міжнародного права факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка,
e-mail: oab@ukr.net,

КОВАЛЬЧУК Юлія Олегівна,
бакалавр з країнознавства Київського університету імені Бориса Грінченка,
e-mail: kovalechuk.julie@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ШВЕЦІЇ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ

У статті досліджуються особливості сучасного зовнішньополітичного курсу Королівства Швеція в нових геополітичних умовах. З'ясовуються проблеми зовнішньополітичного вибору Швеції під впливом останніх подій на міжнародній арені, зважаючи на її нейтральний статус.

Проведено аналіз шляхів реалізації зовнішньополітичної стратегії, які передбачають міжнародну співпрацю та участь у вирішенні актуальних міжнародних проблем. Також розглянуто шведську політику партнерства та регіональної співпраці.

Ключові слова: Королівство Швеція, зовнішня політика, політика партнерства, нейтралітет, міжнародна допомога, арктична стратегія.

Постановка проблеми. Зовнішня політика держави спрямована, в першу чергу, на забезпечення власних національних інтересів. Кожна держава розробляє стратегію діяльності у міжнародному середовищі, шляхи, методи і засоби її реалізації у відповідності до викликів і загроз на міжнародній арені. Важливою складовою державних перетворень, що відбуваються в Україні починаючи з 2014 р., є переосмислення її зовнішньої політики в умовах виходу із зони безпосереднього впливу Російської Федерації та прагнення інтегруватися до європейських політичних та економічних структур, а також перетворення із об'єкту на суб'єкт зовнішньополітичного процесу. Особливістю сучасного становища України є необхідність провадити виважену та збалансовану зовнішню політику. Надскладним завданням у поточних умовах є формування зовнішньої політики, яка була б спрямована на досягнення максимального зближення та інтеграції з європейськими та євроатлантичними структурами і, одночасно, мала б мінімальний конфронтаційний потенціал. Тому важливим є вивчення досвіду зовнішньополітичної діяльності країн, що спромоглися поєднати нейтралітет із активною роллю у міжнародній політиці, і які, без сумніву, можуть претендувати на роль активного міжнародного актора. Яскравим прикладом такого поєднання є зовнішня політика Швеції, яка, незважаючи на статус нейтральної держави, реалізує чітку і послідовну власну позицію під час вирішення низки глобальних та регіональних питань, демонструє політичну та економічну присутність як у Європі, так і за її межами. Тому вивчення досвіду зовнішньополітичної діяльності Королівства Швеції є особливо актуальним в контексті поточних трансформацій в Україні.

Мета. Мета дослідження полягає у системному аналізі зовнішньополітичної діяльності Швеції з огляду на її основні пріоритети, принципи та механізми, спрямовані на забезпечення національних інтересів.

Виклад основного матеріалу. Основні засади зовнішньої політики Швеції щороку затверджуються шведським парламентом - Риксдагом. Їх формування розпочинається з розробки та обговорення в ході парламентських дебатів основних положень державної політики у сфері зовнішніх зносин, які визначають зовнішньополітичний курс Швеції та її бачення власної ролі у світі.

Реалізацією зовнішньої політики займається шведський уряд, який традиційно несе відповідальність за цю сферу діяльності, проте окремі питання можуть бути вирішені лише за участі Риксдагу. Зокрема, парламент вирішує питання щодо участі шведського миротворчого контингенту у врегулюванні міжнародних конфліктів та частки валового національного доходу, яка буде витрачена на розвиток міжнародної співпраці. Перед тим, як Риксдаг приймає остаточну постанову, проект зовнішньополітичних рішень готує Комітет з питань зовнішньої політики. За безпосередню реалізацію зовнішньої політики несе відповідальність Міністерство закордонних справ Швеції. Сферами його міжнародної діяльності є захист демократії та прав людини, політика у сфері безпеки, багатостороннє співробітництво, торговельна політика та забезпечення національних інтересів Швеції.

Важливе місце в реалізації шведської зовнішньої політики посідає Sida (Swedish International Development Cooperation Agency) – Шведське агентство з міжнародного розвитку та співробітництва, яке є підзвітним Міністерству закордонних справ Швеції. Це орган виконавчої влади, який працює від імені шведського парламенту та уряду. Його завданням є зниження рівня бідності у світі. Агентство співпрацює із 33 країнами Африки, Азії, Європи та Латинської Америки [1].

Співробітництво в галузі міжнародного розвитку передбачає надання фінансової допомоги низці країн світу з метою створення можливостей для покращення умов життя їх населення. Країни, які отримують допомогу, мають можливість інтенсифікувати розвиток економіки і розвивати свою торгівлю та промисловість. Швеція також сприяє усуненню торгових бар'єрів, які заважають бідним державам отримати доступ до світового ринку. З розвитком економіки у цих держав зменшуються ризики виникнення конфліктів, а це, в свою чергу, сприяє розвитку демократичного суспільства [1].

Після шведсько-норвезької війни 1814 р., зовнішня політика Швеції базується на суворому нейтралітеті та відмові від участі у будь-яких військових блоках [2]. Нейтральний статус країни щороку підтверджується в Зовнішньополітичній декларації уряду (Statement of Government Policy in the Parliamentary Debate on Foreign Affairs), що вважається офіційним підтвердженням шведського нейтралітету, який проголошується в односторонньому порядку. Загалом, нейтралітет держави ґрунтується на її власному самовизначенні, тому для Швеції є надзвичайно важливим питання забезпечення національної безпеки та оборони, в чому країна покладається в основному на власні сили. Разом з тим, сучасні виклики і загрози міжнародній безпеці та нові геополітичні реалії на міжнародній арені зумовили посилення уваги Королівства Швеція до співробітництва з міжнародними організаціями (Європейським Союзом, ОБСЄ, НАТО), особливо у питаннях, що стосуються політики безпеки.

Аналізуючи Зовнішньополітичну декларацію уряду, проголошену на парламентських дебатах у лютому 2016 р., можна виокремити основні вектори сучасного зовнішньополітичного курсу Королівства Швеції та його позиції на міжнародній арені в нових геополітичних реаліях сучасного світу.

Шведський уряд визначає свою політику як активну та конструктивну, метою якої є забезпечення інтересів держави в рамках широкої співпраці з іншими країнами. Найголовнішим пріоритетом зовнішньополітичної діяльності Швеції, який залишається незмінним впродовж багатьох років, є забезпечення національної безпеки. Головною умовою реалізації завдань безпекової політики Швеція визначає міжнародну співпрацю на двосторонньому, регіональному та багатосторонньому рівнях, зокрема, через співпрацю з країнами Північної Європи, ЄС, ОБСЄ, ООН та за допомогою партнерства з НАТО. Разом з тим, Королівство Швеція наголошує, що воно не є учасником військових блоків, що в свою чергу дає додаткову можливість зробити внесок у підтримку стабільності та безпеки у Північній Європі [3].

Важливим фактором у боротьбі із загрозами миру та безпеці Швеція розглядає колективність та міжнародну співпрацю, посилення трансатлантичних зв'язків та розширення співробітництва у Північноєвропейському та Балтійському регіонах, в ООН, ОБСЄ та НАТО. Важливими інструментами для досягнення стабільності та послаблення напруженості є «переговори та заходи побудови довіри». Також Швеція наголошує, що, незважаючи на нейтральний статус, вона не залишатиметься осторонь, якщо інша країна-член ЄС стикнеться з катастрофою чи атакою. Позиція Королівства у таких випадках визначатиметься готовністю одночасно надавати та отримувати підтримку, як цивільну, так і військову [3].

В сучасну еру, яка характеризується непередбачуваністю та постійним виникненням нових загроз безпеці, Швеція веде постійний діалог з північноєвропейськими країнами з метою поліпшення обміну розвідувальними даними та розширення транскордонного навчання, що проводиться в рамках співпраці шведських, норвезьких та фінських військово-повітряних сил у північній Скандинавії [4].

Найближчим союзником у сфері оборони та безпеки Швеція розглядає Фінляндію. Політичною метою співпраці у цій сфері є її поглиблення в більш широких масштабах, а «не лише в умовах мирного часу» [4]. Конкретною військовою перевагою цього співробітництва для обох сторін є, зокрема, можливість військово-повітряних і військово-морських сил обох країн використовувати повітряні бази і порти один одного у випадку військової кризи. Проте на даний час договірної основи цієї співпраці немає [4].

Важлива роль у зовнішній політиці Швеції у сфері безпеки відводиться США, співпраця з якими заснована на взаємному інтересі щодо розширення та поглиблення контактів. Швеція розглядає співробітництво із США як життєво важливе, як з міркувань політики європейської безпеки та посилення ролі США у підтримці безпеки у Північній Європі, так і з міркувань оборонної політики, метою якої є розвиток власного військового потенціалу за допомогою навчальної підготовки та співпраці у сфері озброєння [4]. Зокрема, у червні 2016 р. міністр оборони Швеції П. Хульквіст та міністр оборони США Е.Картер підписали двосторонню Заяву про наміри. Її метою є співпраця задля розвитку обороноздатності, підвищення функціональної сумісності та покращення ефективності і результативності оборонних зусиль між країнами, які будуть спрямовані на воєнну підготовку та навчання, співробітництво у сфері роззброєння, наукові дослідження та розробки, а також вирішення проблем в рамках багатосторонніх операцій [5].

Надзвичайно велика увага у шведській зовнішній політиці приділяється членству в ООН. Беручи участь у воєнних операціях ООН з підтримки миру, Швеція також надає додаткову допомогу місіям ООН, як наприклад, у випадку з розвідувальною групою Багато-профільної комплексної місії ООН по стабілізації в Малі (МНУСМА) [4].

В рамках співпраці з ООН Швеція послідовно проводить політику щодо збереження миру, уникнення збройних конфліктів та посилення ролі жінок у миротворчих процесах. Це є основою, на якій країна планує зосередити свою діяльність у 2017-2018 рр., коли буде непостійним членом Ради Безпеки ООН. В концепції своєї зовнішньої політики Швеція також визначає свою позицію щодо діяльності цього органу в сучасних умовах: Рада Безпеки повинна брати на себе більшу відповідальність за мир та безпеку; задля збереження верховенства міжнародного права повинно бути обмежене право вето; з метою більш оперативного реагування на реалії сучасного світу Рада Безпеки повинна бути реформована. Разом з тим, Королівство є непохитним прихильником зміцнення Організації Об'єднаних Націй. За величиною нарахованих та добровільних внесків до бюджету ООН країна входить в першу десятку [3].

Крім участі у миротворчих операціях ООН, де задіяні більше 80 000 шведських громадян, Швеція також підтримує операції ООН по врегулюванню криз через залучення кваліфікованих співробітників шведських урядових установ до складу різноманітних місій з підтримки миру, які працюють в Афганістані (МООНСА), Південному Судані (МООНЮС), Ліберії (МООНЛ) та в Центральній-Африканській Республіці (МНУСКА). На підтримку зусиль ООН щодо забезпечення миру Швеція фінансує проведення наукових досліджень, розробляє миротворчі доктрини, методи та шляхи їх реалізації [6].

Серед пріоритетів своєї співпраці з ООН Швеція виокремлює також глобальний та сталий розвиток, боротьбу зі зміною клімату, роззброєння та нерозповсюдження ядерної зброї, гуманітарні операції, забезпечення дотримання принципів міжнародного права, сприяння загальній повазі до прав людини та боротьбу з тероризмом [3].

Ще однією із найважливіших платформ проведення своєї зовнішньої політики та політики безпеки Швеція розглядає Європейський Союз. В червні 2016 р. була підготовлена Глобальна стратегія ЄС щодо зовнішньої політики та політики безпеки (EU Global Strategy on Foreign and Security Policy). Одним із ініціаторів та активним розробником її положень було Королівство Швеція [3].

Співпраця з ЄС є важливою для зміцнення оборонного потенціалу держави, передбачає зміцнення ЄС як глобального актора та спрямована на покращення співпраці ЄС з країнами, що не є його членами.

Одним із пріоритетів Королівства Швеція в рамках співробітництва з ЄС є створення «Соціальної Європи», що передбачає збільшення робочих місць, покращення ринку праці, забезпечення стійкого зростання, врегулювання міграційної кризи, забезпечення ефективної енергетичної та екологічної політики, підтримка ресурсозберігаючого суспільства [7].

Важливим аспектом формування зовнішньої політики Швеції є її відносини з НАТО. Попри той факт, що вона позиціонує себе як нейтральна держава, партнерство з Альянсом розглядається нею як «важливий інструмент політики безпеки», який має вирішальне значення для розвитку шведської оборони. Швеція бере участь в програмі НАТО «Партнерство заради миру» [4].

Анексія Криму Російською Федерацією та російська збройна агресія на Сході України створили нове підґрунтя для співпраці Північноатлантичного альянсу та офіційного Стокгольма. Швеція розглядає можливості для подальшого поглиблення співробітництва з НАТО, що, насамперед, зумовлено виникненням нових безпекових загроз у Балтійському морі [8]. Зокрема, у вересні 2016 р., після надходження інформації про зростання військової загрози з боку Російської Федерації, було прийнято «рішення про постійну дислокацію 150 солдатів на острові Готланд у Балтійському морі» [9].

До числа найважливіших пріоритетів зовнішньополітичної діяльності Швеції належить міжнародна співпраця з питань, пов'язаних із зміною клімату. Як неодноразово зазначено у Зовнішньополітичній декларації уряду, зміна клімату є глобальною загрозою безпеці в наш час. Зміни клімату призводять до війн, конфліктів та бідності, тому Королівство Швеція займає рішучу позицію щодо виконання положень Паризької угоди 2015 р. в рамках Рамкової конвенції ООН про зміну клімату. Усталена позиція Швеції щодо бо-

ротьби із кліматичними змінами також знаходить своє відображення у її істотних внесках до Глобального екологічного фонду та до інших фондів, метою яких є боротьба із кліматичними проблемами сучасного світу. Наприклад, завдяки фінансуванню (у розмірі \$580 млн.) Зеленого кліматичного фонду Швеція зайняла лідерські позиції у міжнародній співпраці з цих питань [3].

Однією із найширших сфер зовнішньополітичної діяльності Швеції є значна підтримка країн, що розвиваються, в питаннях адаптації до більш екстремального клімату та стійких технологій. Швеція посилює свою співпрацю з країнами Карибського басейну, які, як і інші малі держави-острови, особливо вразливі до змін клімату. Шведський уряд також адаптує стратегію регіональної допомоги країнам Азії, включаючи країни Тихоокеанського регіону, в основу якої покладені заходи протидії кліматичним змінам [3].

Важливим напрямком зовнішньополітичної діяльності Швеції є арктичний вектор, оскільки вона зараховує себе до арктичних країн, які мають власні інтереси в цьому регіоні [10]. Попри те, що Королівство не має прямого виходу до Північного Льодовитого океану, воно проявляє значну дипломатичну активність у вирішенні проблем Арктичного регіону під час багатосторонніх та двосторонніх дискусій щодо проблем Арктики. У 2011 р. було затверджено Арктичну стратегію, яка слугує засадничим документом зовнішньополітичної діяльності Швеції в цьому регіоні. Особлива увага в цьому документі приділяється проблемам безпеки. З 2011 по 2013 рр. Швеція головує у Арктичній раді. Відповідно до Арктичної стратегії, дипломатичні зусилля Швеції були спрямовані на забезпечення гарантій, що Арктика залишатиметься регіоном з низьким рівнем напруженості у сфері безпеки. Запорукою цього має стати безпекова політика, яка передбачає невикористання військових засобів у регіоні [10].

У Стратегії також наголошувалось на необхідності посилення ролі Арктичної ради як центрального та багатостороннього форуму для вирішення проблем, що стосуються Арктичного регіону, на важливості його сталого економічного, соціального та екологічного розвитку та істотного скорочення кількості викидів парникового газу та інших факторів, які негативно впливають на кліматичну ситуацію в Арктиці. Також, як зазначено у Стратегії, основна мета політики Швеції в арктичному регіоні - бути лідером у дослідженнях клімату та навколишнього середовища, зосередивши основну увагу на господарській діяльності людства, основному факторі, що впливає на кліматичні зміни [10].

Надзвичайно важливим положенням Арктичної стратегії Швеції є співпраця з іншими арктичними країнами з метою посилення діяльності арктичних спільнот, збереження біорізноманіття в регіоні. Для економічного зростання та посилення конкурентоспроможності Швеції важливе значення має вільна торгівля та подолання торговельних бар'єрів у межах Арктичного регіону, забезпечення видобутку нафти, газу та інших природних ресурсів екологічно, економічно та соціально безпечними способами. Важливим аспектом є подальший розвиток регіонального транскордонного співробітництва в Арктиці у морських та повітряно-рятувальних операціях. На інституційному рівні відповідальними за поширення шведських комерційних інтересів у Арктиці є Відділи Шведської торгової ради у Данії, Норвегії, Фінляндії, Росії, США та Канаді [10].

Зважаючи на той факт, що арктичні країни є також членами ЄС, Швеція приділяє велику увагу питанням розробки політики Європейського Союзу щодо Арктики та арктичних проектів Радою міністрів північних країн [10].

Пріоритетними сферами діяльності Швеції в Арктичній зоні, які чітко визначені у Арктичній стратегії, є клімат та навколишнє середовище, економічний розвиток та людський вимір. Практична реалізація Арктичної стратегії передбачає заходи щодо уповільнення кліматичних змін, захисту навколишнього середовища та проведення досліджень у цій сфері, збереження біорізноманіття, вільної торгівлі в регіоні, збереження корінного населення. Пріоритетне значення для Швеції має політика партнерства із США. Крім ведення активного політичного діалогу та розвитку культурних відносин, Швеція розглядає США як одного із головних бізнес-партнерів. Зокрема, шведські компанії, що працюють на території Сполучених Штатів, створили близько 300 000 робочих місць. Важливу роль відіграє також інвестиційне співробітництво між країнами. Швеція посідає 12 місце серед інвесторів у США, які, в свою чергу, є одними із головних інвесторів у Королівстві [11].

Велика увага у зовнішньополітичній стратегії Швеції приділяється економічній співпраці з країнами Азії, зокрема, з Індією, Японією, Китаєм. Більше ніж 150 шведських

компаній працюють в Індії і забезпечують роботою значну частину її населення. Держави також підписали низку угод про співробітництво у сферах науки та технологій, здоров'я, охорони навколишнього середовища та поновлюваних джерел енергії [12]. Швеція також проявляє зацікавленість у розвитку співробітництва з Японією, але варто відзначити, що мова йде не про економічну співпрацю, а про культурні та академічні обміни між країнами [13].

Відбуваються інтенсивні політичні та торговельні контакти в політичній та економічній сферах між Королівством Швеція та КНР. Зокрема, Китай є найбільшим торговельним партнером Королівства в Азії [14]. В останні роки обсяги торгівлі між державами постійно збільшуються. Із 10 000 компаній, що ведуть торгівлю із Китаєм, більше 500 вже працюють на його теренах [15].

У зв'язку із загрозами тероризму, проблемами навколишнього середовища, міжнародними міграціями, які є прямими викликами для зовнішньої політики та політики безпеки у європейському та світовому масштабах, Швеція спрямовує роботу свого Міністерства закордонних справ на підтримку європейської безпеки, діяльності ООН, вирішення глобальних проблем, зміцнення діючих дипломатичних представництв за кордоном та подальше розширення їх мережі.

Важливою складовою зовнішньої політики Швеції є співробітництво в галузі розвитку, активним учасником якого є Шведське агентство з міжнародного розвитку та співробітництва. Шведський парламент ухвалює рішення про Політику глобального розвитку на основі ідеї, що позитивний глобальний розвиток можливий за умови співпраці в різних політичних сферах. Тому головними пріоритетами шведського співробітництва в галузі розвитку є демократія і права людини, навколишнє середовище та клімат [1].

Шведське агентство з міжнародного розвитку та співробітництва реалізує три головні завдання, які сприяють досягненню головної мети – надання допомоги бідним країнам. Від імені шведського уряду Агентство розробляє стратегічні та політичні напрямки міжнародного співробітництва; реалізує стратегії співробітництва; проводить політичний, економічний та торговельний діалог з міжнародними організаціями та іншими суб'єктами міжнародних відносин [1].

Одним із векторів співробітництва Швеції в галузі розвитку є співпраця з країнами Африканського континенту. В рамках роботи Шведського агентства з міжнародного розвитку та співробітництва офіційний Стокгольм приділяє значну увагу країнам Субсахарської Африки, так як держави регіону мають найвищі показники бідності населення, а також високий рівень захворюваності на інфекційні хвороби.

В регіоні Північної Африки найголовнішою метою співробітництва Швеції з африканськими країнами в галузі розвитку є зміцнення демократій та прав людини. Швеція активно співпрацює з Африканським Союзом, який бере на себе все більшу частку відповідальності за мир та безпеку на Африканському континенті; надає йому як політичну, так і фінансову допомогу. Партнерами Швеції є також Східноафриканське співтовариство, Економічне співтовариство Західної Африки та Співтовариство розвитку Півдня Африки [1]. У Північній Африці шведський уряд також активно підтримує діяльність ООН щодо врегулювання конфлікту в Західній Сахарі, з «метою знайти справедливе, взаємоприйнятне його вирішення, яке б забезпечувало права населення Західної Сахари на самовизначення» [3].

Швеція також є однією із держав, які зосереджують свою увагу на зміцненні регіонального співробітництва в Азії та Океанії. Швеція сприяє сталому розвитку в Азійському та Тихоокеанському регіонах шляхом зосередження зусиль на поліпшенні регіональної співпраці з метою посилення боротьби з поширеними проблемами навколишнього середовища та клімату, зі стихійними лихами; роботі у сфері сталого використання транскордонних природних ресурсів; зміцненні потенціалу регіональних суб'єктів з метою посилення демократії; зміцненні потенціалу регіональних суб'єктів у роботі з правами людини та гендерною рівністю [1].

Робота Шведського агентства з міжнародного розвитку та співробітництва в цьому регіоні є багатоплановою: в її основі лежить партнерство та досягнення сімнадцяти глобальних цілей сталого розвитку, раціональніше використання природних ресурсів. Зокрема, за його участі Комісією річки Меконг було створено регіональний план дій щодо раціонального використання водних ресурсів. Діяльність Шведського агентства з міжнародного розвитку та співробітництва у цьому регіоні здійснюється за участі некомерцій-

них міжнародних організацій, що працюють в декількох країнах (Міжнародний союз охорони природи, Форум Азії, Азіатсько-тихоокеанський форум правозахисних установ), організацій ООН та Азійського банку розвитку, а також Стокгольмського інституту навколишнього середовища, Інституту Рауля Валленберга та ряду інших регіональних наукових установ [1].

Для підтримки діяльності у сфері забезпечення прав людини в Азії, Агентство підтримує Програму регіональної Азії, створеної Інститутом Рауля Валленберга, метою якої є зміцнення державних установ у їх прагненні стежити за дотриманням прав людини та їх захистом, а також покращення обізнаності академічних інституцій у цій сфері. Швеція також забезпечила своєю підтримкою Азіатсько-тихоокеанський форум національних установ з прав людини, до складу якого входять 17 комісій з різних країн регіону. Агентство підтримує програми, які націлені на збереження біорізноманіття, розробку стратегій у сфері зміни клімату та посилення ролі інституцій для забезпечення екологічної стійкості. Для підвищення рівня життя у цьому регіоні та сприяння більш раціональному використанню природних ресурсів, Швеція підтримує програму «Мангрові для майбутнього» [1].

Як член Євросоюзу, Швеція бере участь у діяльності довготривалої місії по стабілізації ситуації в Іраку, підтримує реконструкцію господарського комплексу та надає підтримку територіям, звільненим від ІДІЛ. З початку 2014 р. обсяг шведської гуманітарної допомоги Іраку склав 300 млн. шведських крон [6].

В рамках стратегії з врегулювання кризи в Сирії Швеція приділяє увагу боротьбі з насильством за ознакою статі, забезпеченню засобами існування людей, які постраждали від військових дій, сприяє розширенню доступу до чистої води та медичної допомоги.

На основі співробітництва в галузі розвитку, Швеція також надає підтримку організаціям, які сприяють зменшенню бідності та досягненню основних цілей сталого розвитку на глобальному рівні. У сфері розвитку демократій та захисту прав людини Швеція співпрацює з ЮНІСЕФ та Міжнародною асоціацією захисту свободи слова. У сфері захисту навколишнього середовища та боротьби зі зміною клімату Королівство взаємодіє з Міжнародним союзом охорони природи, Стокгольмським інститутом навколишнього середовища та Міжнародним інститутом навколишнього середовища та розвитку. Боротьба з бідністю та забезпечення економічного зростання передбачає кооперацію спільних зусиль між Королівством та Міжнародною організацією праці, Міжнародним торговим центром, Світовим банком [1].

Ефективність зовнішньополітичної діяльності Швеції у рамках роботи Шведського агентства з міжнародного розвитку та співробітництва полягає у досягнених результатах. Зокрема, станом на 2015 р. 165000 тисяч осіб опанували навички читання та письма в Афганістані; в Кенії, Руанді, Танзанії та Уганді в компаніях, що працюють у секторі відновлювальних джерел енергії створено 2 700 робочих місць; 7,5 млн. осіб в Бангладеш отримали базову медичну допомогу; значна кількість жителів в Сирії, Йорданії, Лівану та Іраку отримали доступ до медичного обслуговування та чистої води; регіональні прес-асоціації в Танзанії збільшили кількість своїх статей та програм на 126%, що сприяло посиленню свободи слова в країні [16].

Реалії сучасного світу вимагають впровадження феміністичної зовнішньої політики, яка націлена на посилення прав жінок, надання їм можливості представляти інтереси держави та мати доступ до потрібних ресурсів. У 2015 р. Швеція брала активну участь у затвердженні Європейським Союзом головних порад з гендерних питань та продовжує залучати жінок у процеси забезпечення миру [6].

Велика увага у зовнішній політиці Королівства приділяється регіональній співпраці у Європі. У 2014 р. Швеція затвердила Комплексну регіональну стратегію співпраці з країнам Східної Європи, Західними Балканами та Туреччиною [17], яка передбачає посилення економічної інтеграції з ЄС та розвиток ринкової економіки; зміцнення демократій, повага до прав людини, верховенство закону; поліпшення стану навколишнього середовища та зменшення впливу на клімат.

У Східній Європі Швеція співпрацює з Грузією, Молдовою, Україною та Білорусією, реалізуючи ряд двосторонніх програм та проєктів. У регіоні Західних Балкан пріоритетне значення надається співпраці з Албанією, Боснією і Герцеговиною, Косово та Сербією. Співробітництво з Туреччиною базується лише на основі досягнення результатів у сфері співпраці [6].

Реалізація надання економічної допомоги країнам, які цього потребують, здійснюється за сприяння і підтримки різних партнерів, зокрема багатосторонніх організацій (ЄБРР, Світового банку), регіональних організацій (Регіональний екологічний центр Центральної та Східної Європи), шведських державних органів та організацій [1].

Аналізуючи зовнішню політику Швеції, варто також відзначити її позицію щодо анексії Російською Федерацією Криму та збройної агресії на сході України. У Зовнішньополітичній декларації уряду, проголошеній на парламентських дебатах у лютому 2016 р., зазначається, що «російська протизаконна анексія Криму та її військова присутність на Сході України є очевидним порушенням міжнародного права; це є найбільшим викликом для європейської системи безпеки з часів закінчення холодної війни» [3]. Швеція також підтримує продовження санкцій проти РФ до повного відновлення суверенітету і територіальної цілісності України [18].

На запрошення прем'єр-міністра Швеції Стефана Левена 14 листопада 2016 р. Президент України Петро Порошенко відвідав Швецію з офіційним візитом. В ході переговорів було скоординовано позиції Сторін напередодні засідання Європейської Ради щодо впровадження безвізового режиму для українців та ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також продовження санкцій проти РФ [19].

Висновки. Зовнішня політика Шведського Королівства в нових геополітичних умовах спрямована на посилення впливу в регіоні Північної Європи, співпрацю в рамках Європейського Союзу, на розбудову трансатлантичних зв'язків, допомогу з метою розвитку ряду країн Східної Європи, Близького Сходу, Африки. Швеція також зосереджує свою увагу на політиці безпеки, вільній торгівлі, питаннях збереження екології Арктики та зміни клімату, на проблемі роззброєння та гендерних аспектах дипломатичної служби.

Головними пріоритетами у зовнішній політиці Швеції є підтримка миру та національної безпеки і оборони. Незважаючи на оголошений статус нейтральної держави, Швеція співпрацює з НАТО та країнами Північноєвропейського та Балтійського регіонів у сфері безпеки та розв'язання міжнародних конфліктів.

Важливим для Швеції є також двостороннє співробітництво з провідними державами Європи, скандинавськими країнами-сусідами, США, Японією, Китаєм та Індією. Одним із пріоритетів зовнішньої політики Королівства є допомога з метою розвитку, яку здійснює Шведське агентство з міжнародного розвитку та співробітництва в тих регіонах світу, які цього потребують. На міжнародній арені Швеція позиціонує себе як держава, яка активно сприяє вирішенню міжнародних проблем та надає гуманітарну допомогу. Можливість ведення такої зовнішньої політики забезпечує економічна та політична стабільність у внутрішньому житті держави та високий економічний рівень розвитку.

Для України шведська зовнішня політика може слугувати прикладом активної різносторонньої діяльності на міжнародній арені, яка в першу чергу зосереджується на вирішенні актуальних міжнародних проблем, розширенні і поглибленні міжнародного співробітництва, дотриманні основоположних норм міжнародного права, повазі до прав людини та демократичних цінностей.

Список використаної літератури

1. Sida. – Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.sida.se>.
2. Разумцева Г. І. Королівство Швеція: політика «свободи від союзів» / Г. І. Разумцева // Науковий вісник Дипломатичної академії України. - 2002. - Вип. 6. - С. 173-178. - Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>.
3. Statement of Government Policy in the Parliamentary Debate on Foreign Affairs, Wednesday, 24 February 2016. – Режим доступу: <http://www.government.se/speeches/2016/02>.
4. Security in a new area. Report by the Inquiry on Sweden's International Defense and Security Cooperation, 2016. – Режим доступу: <http://www.government.se/4a58e0/contentassets>.
5. Statement of Intent between the Secretary of Defense of the US and the Minister for Defense of Sweden, 2016. – Режим доступу: <http://www.government.se/49d2af/globalassets/government/dokument>.
6. Офіційний сайт уряду Швеції. – Режим доступу: <http://www.government.se/opinion-pieces/2016/10>.
7. Божко С. О. Швеція і партнерство Європейського Союзу із сусідами на сході Європи в цілях розвитку / С. О. Божко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2015. - Вип. 124(2). - С. 44-53.
8. Політика європейських нейтральних країн щодо питання про колективну безпеку та оборону. Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua>.
9. Швеція розмістила війська на острові у Балтійському морі. - УКРІНФОРМ, 14.09.2016. – Режим доступу: <http://www.ukrinform.ua/rubric-abroad>.
10. Sweden's strategy for the Arctic region. Ministry for Foreign Affairs. 2011. – Режим доступу: <http://www.openaid.se/wp-content/uploads/2014/04/Swedens-Strategy-for-the-Arctic-Region.pdf>.

11. Swedish Companies Create Jobs in America. Embassy of Sweden in the U.S. , Jun 12, 2014. – Режим доступу: <https://issuu.com/embassyofswedenc/docs>.
12. A new landmark in India-Sweden relations, 30.05.2015. Офіційний сайт уряду Швеції. – Режим доступу: <http://www.government.se/opinion-pieces/2015/06>.
13. Japan-Sweden Relations (Overview), July 6, 2016. Ministry of Foreign Affairs of Japan. – Режим доступу: <http://www.mofa.go.jp/region/europe/sweden/data.html>.
14. China and Sweden. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. – Режим доступу: http://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng.
15. Trade between Sweden & China. Embassy of Sweden. – Режим доступу: <http://www.swedenabroad.com>.
16. Some Results of Swedish Development Cooperation 2015. Sida. – Режим доступу: <http://www.sida.se>.
17. Swedish Companies Create Jobs in America. Embassy of Sweden in the U.S. , Jun 12, 2014. – Режим доступу: <https://issuu.com/embassyofswedenc/docs>.
18. МЗС Швеції вимагає від ЄС нових антиросійських санкцій. Новини, Еспресо, 12 жовтня 2016. – Режим доступу: <http://espresso.tv/news/2016/10/12>.
19. Prime Minister receives Ukrainian President Petro Poroshenko – invitation to press conference and photo opportunity, 14.11.2016. Офіційний сайт уряду Швеції. – Режим доступу: <http://www.government.se>.

References

1. Sida. Official website. Retrieved from <http://www.sida.se>.
2. Razumtseva, H. I. (2002) The Kingdom of Sweden: «freedom from unions» policy. *Annual Journal of the Diplomatic Academy of Ukraine*, 6, 173-178. Retrieved from <http://nbuv.gov.ua>. (in Ukr.)
3. Statement of Government Policy in the Parliamentary Debate on Foreign Affairs, Wednesday, 24 February 2016. Retrieved from Government Offices of Sweden website: <http://www.government.se/speeches/2016/02>.
4. Security in a new area. Report by the Inquiry on Sweden's International Defense and Security Cooperation, 2016. Retrieved from Government Offices of Sweden website: <http://www.government.se>.
5. Statement of Intent between the Secretary of Defense of the US and the Minister for Defense of Sweden, 2016. Retrieved from Government Offices of Sweden website: <http://www.government.se>.
6. Government Offices of Sweden website. Retrieved from <http://www.government.se/opinion-pieces/2016/10>.
7. Bozhko, S. O. (2015) Eastern European Vector of Swedish Foreign Policy. *Actual Problems of International Relations*, 124(2), 44-53. (in Ukr.)
8. Policy of European Neutral Countries on Collective Security and Defense. Retrieved from The National Institute for Strategic Studies website: <http://www.niss.gov.ua/articles/971>.
9. Sweden has deployed troops on the island in the Baltic Sea. (2016) Retrieved from UKRINFORM website: <http://www.ukrinform.ua/rubric-abroad>.
10. Sweden's strategy for the Arctic region. (2011) Ministry for Foreign Affairs. Retrieved from <http://www.openaid.se/wp-content/uploads/2014/04/Swedens-Strategy-for-the-Arctic-Region.pdf>.
11. Swedish Companies Create Jobs in America. (2014) Retrieved from the Embassy of Sweden in the U.S. website: <https://issuu.com/embassyofswedenc/docs>.
12. A new landmark in India-Sweden relations. (2015) Retrieved from Government Offices of Sweden website: <http://www.government.se/opinion-pieces/2015/06/a-new-landmark-in-india-sweden-relations>.
13. Japan-Sweden Relations (Overview). (2016) Retrieved from Ministry of Foreign Affairs of Japan website: <http://www.mofa.go.jp/region/europe/sweden/data.html>.
14. China and Sweden. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. Retrieved from <http://www.fmprc.gov.cn>.
15. Trade between Sweden & China. Retrieved from Embassy of Sweden website <http://www.swedenabroad.com>.
16. Some Results of Swedish Development Cooperation. (2015) Retrieved from Sida website: <http://www.sida.se>.
17. Swedish Companies Create Jobs in America. (2014) Retrieved from Embassy of Sweden in the U.S. website: <https://issuu.com/embassyofswedenc/docs>.
18. The Foreign Ministry of Sweden demands from the EU new anti-Russian sanctions. (2016) Retrieved from Espresso News website: <http://espresso.tv/news/2016/10/12>.
25. Prime Minister receives Ukrainian President Petro Poroshenko – invitation to press conference and photo opportunity. (2016) Retrieved from Government Offices of Sweden website: <http://www.government.se>.

BRAICHEVSKA Olena, Candidate of Sciences (History), Associate Professor of the Department of International Relations and International Law, Faculty of Law and International Relations of Borys Grinchenko Kyiv University,

e-mail: oab@ukr.net,

KOVALCHUK Yuliia, bachelor of country study of Borys Grinchenko Kyiv University,

e-mail: kovalchuk.julie@gmail.com

SWEDEN FOREIGN POLICY FEATURES IN THE CONDITIONS OF MODERN GEOPOLITICAL SITUATION

Abstract. Introduction. In current situation it is needed for Ukraine to conduct balanced foreign policy. The biggest task under modern conditions is to form foreign policy aimed at maximizing convergence and integration with European and Euro-Atlantic structures and, at the same time, to have minimal confrontational potential. Sweden foreign policy is a good example of implementation a clear and consistent position in frame of numerous global and regional issues. Despite the neutral status the Kingdom demonstrates political and economic presence both in Europe and abroad.

Purpose: *The study is aimed at exploring the foreign policy priorities of Sweden and the peculiarities of their implementation on the international scene, in particular through cooperation and participation in solving international problems.*

Results: *Sweden foreign policy main areas are the Northern Europe, the European Union, the Middle East, Europe, and Africa. Sweden also focuses on building transatlantic ties, security policies, free trade, development assistance, Arctic ecology conservation and climate change, disarmament and gender issues. The main priorities of Sweden foreign policy are to support peace and national security. Despite the declared status of a neutral state, Sweden cooperates with NATO and the Nordic and Baltic countries in the area of security and conflict resolution. Sweden is positioning itself as a state that actively contributes to solving international problems and provides humanitarian assistance. The ability to conduct such a foreign policy is provided by economic and political stability in the internal life of the state and the high economic level of development.*

Conclusion: *For Ukraine Swedish foreign policy can be an example of activity on the international scene based on democracy, respect for human rights, gender equality, and a focus on solving current international problems.*

Key words: *Kingdom of Sweden, foreign policy, partnership policy, neutrality, international assistance, arctic strategy.*

Одержано редакцією 26.04.2017

Прийнято до публікації 31.05.2017